



Грб Краљевића Андреја (?). Arms of HRH Prince Andrew (?).

(Continued from page 1)

ралдички цртеж изведен ванредно лепим акварелом са акцентирањем темпером. Нема никаквих потписа нити иницијала евентуалног аутора. Уз тај цртеж постоји још једна црно-бела репродукција идентичног грба, али са другачијим диференцијалним ознакама (два житна класа и један крин, вероватно црвени). Оловком је у десном горњем углу написано да је то грб Краљевића Андреја.

У подацима о хералдици Краљевског дома није се могла наћи никаква белешка или било каква назнака о постојању овог грба, па трагање за извором и мотивацијом за његов настанак тек треба да се истражи.

His Royal Highness, Prince Tomislav, a Prince of Blood Royal, passed away on July 12, and was buried at Oplenac in the vault of the Royal Family. He was second son of the late King Alexander II and Queen Marie. Prince Tomislav married twice. His first wife was Princess and Margravine Margarine of Baden, while his second wife and Princess-Dowager now was born Miss Linda Bonney. From the first marriage Prince Tomislav has issue: HRH Prince Nicholas and HRH Princess Katarina, now Mrs. Desmond De Silva. From the second marriage, Prince Tomislav had two sons: HRH Prince George and HRH Prince Michael.

During the lying in state of the defunct Prince, it was observed with some surprise by itinerant Vexillologists and Heraldists that his coffin was covered with a Standard apparently that of the Royal House, but with unexpected label of three charged with

fleur-de-lis and anchor Gules. The mystery was enhanced by special Badge for car and lapel, given to those entitled to enter and attend the funeral service, which displayed full armorial achievement nobody was aware of. Here follow the salient points of interest. First, it is composed of a tripartite shield of the Royal House: per fess Serbia impaling Croatia and Duchy of Carniola (for Slovenia). The shield is debased of a label Argent of three, first and third being charged with a fleur-de-lis and an anchor Gules. There is an inescutcheon Gules charged with a boar's head erased (Proper or Or?) holding in the mouth a cross erect Or. Supporters are two falcons proper with wings raised and addorsed. Compartment is a grassy mound, while shield is ensigned with Royal Crown which differs from standard Serbian-Crown type by having double-headed eagle Or in front in stead of regular fleur-de-lis Azure, and by having escutcheon upon breast displaying arms of Yugoslavia in stead of standard Arms of Serbia.

Further inquiry demonstrated that the etalon from which the reproduction was done is a piece of thin cardboard of A-4 size, upon which the drawing has been executed in fine water colour with tempera enhancements. In the folder there was another coat-of-arms reproduced in black-and-white, displaying similar arms, only the label being charged with two wheat ears and single fleur-de-lis. This reproduction was marked in pencil as Arms of Prince Andrew (the youngest son of King Alexander I).

Whilst it is quite ob-

vious that the heraldic drawing was done in unmistakably English manner, and while recognizing that the system of differentiation for cadency was in complete aberrance from what-ever was ever used in Serbian heraldry, one can not but wonder what was the motive for curious usage of the inescutcheon with boar's head that has nothing to do with ancient and would-be-understood motive of boar's head vulned by an arrow through front.

In the archives and notes about the heraldry of the Royal House I could not find any mention or trace of these arms. Therefore, research for the origin or reasons for the adoption of the coat-of-arms described here, or the authority that sanctioned its use, remains to be done.

Драгомир Ацовић, *Херолд Краљевског дома*

Dragomir Acovic, *Herald of the Royal House*

ПРОБЛЕМ НЕДЕФИНИСАНОГ ПОБРА У ГРБУ МИЛОРАДОВИЋА

УПОСНИ ДИЈЕЛ ОН ДРАМС ОИ
ЧЕШЕ СОУПТ
АИОРАДОВИЋИ

Хералдички садржај 2. и 3. квартира грба прослављеног руског генерала Михаила Милорадовића, кога је 1. маја 1813. године Император Александар I произвео за грофа Руске империје, већ дуго представља загонетку. У књизи Петрова (*Исторія родовъ русскаго дворянства*, С.-Пе-



тербург, 1886) наводи једно наласе необично објашњење: *Грбъ етог означаеъ взятую предкомъ Милорадовичей ночью крепость и верность, а посему щитъ онаго, разделенный на части, представляетъ замокъ крепостныхъ воротъ, части плана крепости и белые месяцы - ночное время, а на короне собака - верность.*

Оваква прича свакако није могла бити измишљена од стране аутора књиге, и морала се заснивати на некој врсти породичне традиције. Пре но што је 19. марта 1873. император Александар II пренео титулу и грб на најстаријег из рода, Григорија Милорадовића, и дозволио да се у грб унесе поље са царским иницијалом на државном орлу, у грофовском грбу се већ налазила необична глава штита која, на крајње стилизован начин, представља кључ и браву. Ипак, јасно је да Петров има проблем да објасни шта је то што се налази у 2. и 3. квартиру. Ево како се са истим проблемом носи Ритстап: *Ec. aux 1 et 4 de sa. à un croiss. versé d'arg; aux 2 et 3 d'or plein. Aux chef d'azur, br. sur l'écartelé et ch. à dextre d'une vertenelle d'or en fasce mouv. d'un pal du même uni au flanc, et à sen. d'un pal d'or uni, ce pal adextré d'un autre pal d'or, arrondi sur le milieu*



du côté dextre. Дакле, за Ритстапа проблем не постоји јер 2. и 3. квартир и немају садржине изван основне тинктуре поља.

Заиста, грб Храбреновића (од којих вуку порекло Милорадовићи, или Милорадовићи-Храбрени, из околине херцеговачког манастира



Грб грофа Милорадовића из 1813. *Arms of Count Miloradovich in 1813.*

Житомислића (чији су били ктитори), има штит квадриран црно и златно, са по једним обореним сребрним полумесеком у 1. и 4. квартиру.

Одакле, онда, уопште некакав хералдички лик у тим пољима?

Чини се да одговор пружа Илирски грбовник у загребачком рукопису Коренић-Неорића, где је недовољно вешта рука покушала да поље декоративно испуни оним што

Лево: грофовски грб Милорадовића са аугментацијом из 1873. *Left: Arms of Counts Miloradovich, with honorary augmentation of 1873.*

Енглези називају *Diapering*, а Немци *Damaszirung*. Како код нас нема још увек одговарајућег термина, можда би се могло користити из немачког изведено *дамаскирање*, или *цизелирање*. У сваком случају ради се о поступку којим се неутралним орнаментом испуњава веће једнобојно поље како би се избега монотонија. Ако се пажљиво погледа репродукција поменутог грба, уочиће се да је 3. квартир готово троугаон, услед одабраног модела штита. То би могао бити разлог зашто се у грофовском грбу у 2. квартиру налази испражњен правоугаоник, а у 3. квартиру испражњен троугао. Промена форме штита учинила је да се првобитни разлог за троугаони мотив у 3. квартиру потпуно изгуби. Питање је, наравно, шта је био предложак документа на основу кога су Милорадовићи у Русији аргументовали свој статус племића. Поменути Петров цитира документ издат у Дубровнику 13. октобра 1749, којим се тврди

Грб племића Храбреновића-Милорадовића. *Arms of nobles Hrabrenovich-Miloradovich.*



HERALDICA CURIOSA

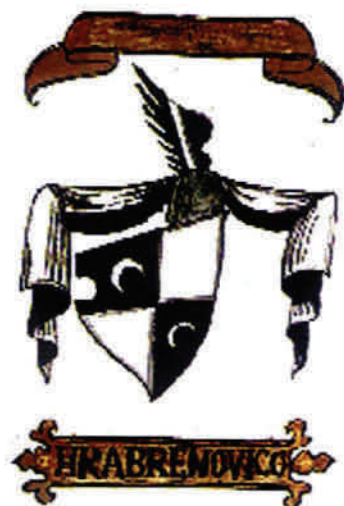
Шпански градић Валверде де ла Вирхен од недавно има нови грб који доноси извесну свежину у област хералдике: зелено поље посуто сребрном ескадрилом авиона у лету. Централни (претензиони) штит приказује класични мотив шпанске хералдике, на сребрном пољу крунисано пламено срце, али овај пут испробадано са седам бодежа. Разлог? И ја бих волео да знам!

The Spanish township Valverde de la Virgen was recently granted new arms that bring bit of fresh invention into ancient art of heraldry: Vert, semee of airplanes in formation Argent. What is the idea of the inescutcheon (Argent, regally ensigned burning heart pierced with seven daggers, all proper)? I would I know!



Грбови Храбровића из рукописа Коренић-Неорића (горе) и из Фојничког грбовника (доле).

Arms of Hrabrenovich from Korenich-Neorich Manuscript (above) and from the Manuscript of Fojnica (below).



Грб племића Милорадовића по Бархатној књизи. Arms of Nobles Miloradovich from Velvet Book.



да се у поседу Петра, сина Матије Охмучевића, налази стара књига, рукописна, читава и неоштећена, са насловом како следи: *Књижница светих заштитника и јавних грбова наших краљевстава и знаменитих породица Илirsке Империи, коју је сачинио и исцртао Станислав Рупчић, херолд-мајстор императора Стефана Неманше, а написана је старинским писмом, састављена на илirском језику, и налази се у манастиру Св. Василија на Светој Гори, а у тој се књизи на листу 97. налази грб породице Храбровић, тачно онако како је приказано на пергаментској листини са тим цртежом, која је пергаментна листина сложена, прошивена и запечаћена службеним печатом од црвеног воска на врци. (наведено дело, страна 321).*

Како се у рукопису Коренић-Неорића овај грб налази управо на листу 97, а у Фојничком грбовнику (у односу на који се, уосталом, разликује) на 126, извор је морао бити овај први препис, можда и не баш Коренић-Неорићев, али по свему ближи њему него Фојничком грбовнику (који је можда самим Милорадовићима био приступачнији по месту чувања).

Занимљива је и година дубровачке потврде, јер је Михаило Милорадовић у руску службу примљен још 1711. године. Иако су и Михаило и Гаврило поседовали чин пуковника, па следствено имали и статус личних племића, тек су за владе Катарине II (5. јануара 1776) четири Милорадовића (Михаило, Лука и два Андреја) преведени у наследне племиће Царства и добили потврду породичног грба. Вероватно је тек тада

дошао до пуног изражаја дубровачки документ, а могуће је да је у исто време уобличено и наводно породично предање о освајању непријатељске тврђаве у ноћи обасјаном месечином, па и до трансформације цизелираних кватира на штиту у неидентификоване делове фортификације. У том погледу је вероватно кључна илустрација из Бархатне књиге, официјелног извода из грбовника Царства, где се види да природа објекта у 2. и 3. кватиру још није уобличена, иако је глава штита већ саображена причи о освајању тврђаве (кључ и брава).

Драгомир Ацовић

The subject of this Article is curious charge of the 2nd and 3rd quarter of coat of arms of Russian Imperial Counts Miloradovich. This family is of medieval Serbian extraction, originally from Hercegovina, vicinity of Monastery of Zhitomislich (of which they were patrons and donors). The argument that this represents parts of some unknown fortification which, in family traditions, was once captured and held by some unnamed ancestor of the family, is rejected and another theory proposed: since the document upon which Russian Heraldic Office based the armorial grant was supplied by Senate of Ragusa, and since their confirmation of the noble status and arms was based upon one manuscript from the famous collection of manuscripts commonly known as *Illyrian Armorial*, the clue is found in version of arms of the family of Hrabrenovich (of the same stock as Miloradovich) in several of such manuscripts, the most well known among them

being that of Korenich-Neorich (presently in Zagreb). The original diapering of the field Or was apparently understood to stand for some unspecified object, which – in combination with added shadow – received contour of some geodesic or earth-shaping object. The process of transformation was completed when in 1873 the arms and title were transferred to junior branch of the Family, and honorary augmentation granted. The undefined objects now received certain mass, were defined as Sable, and formed as rectangle, resp. triangle, voided of the field. So, what once started as an ornament, got transformed, conformed to an obscure family tradition, and reconstructed as a proper charge that even honoured the line that deformed the contour of the shield and caused 3rd quarter to be triangular instead of rectangular.

The first Count, General Michael Miloradovich, was famous Russian soldier and hero of the Borodino battles. He commanded Imperial Cavalry, and captured French Marshal Davout. Count Miloradovich was Military Governor of St. Petersburg when Dekabrist Uprising started, and was the only victim of the Uprising, because one of Dekabrists shot him when General tried to approach insurgents and talk them into leaving the Admiralty Place. His family migrated to Russia in 1711 and through three generations served as military officers there. After the assassination of the General, who had no issue, the Comital title fell into abeyance, but in 1873 Emperor Alexander II agreed to transfer the title and Arms to General's surviving nephew. The Arms received honorary augmentation (Imperial eagle with cipher of Alexander II impaling arms of Miloradovich). The supporters were a Montenegrin and a Hercegovinian in national costumes

D. Acovic